

Antik Ysraýylyň ýiten on taýpasy

Category: Kitapcy, Sözler, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 26 января, 2025

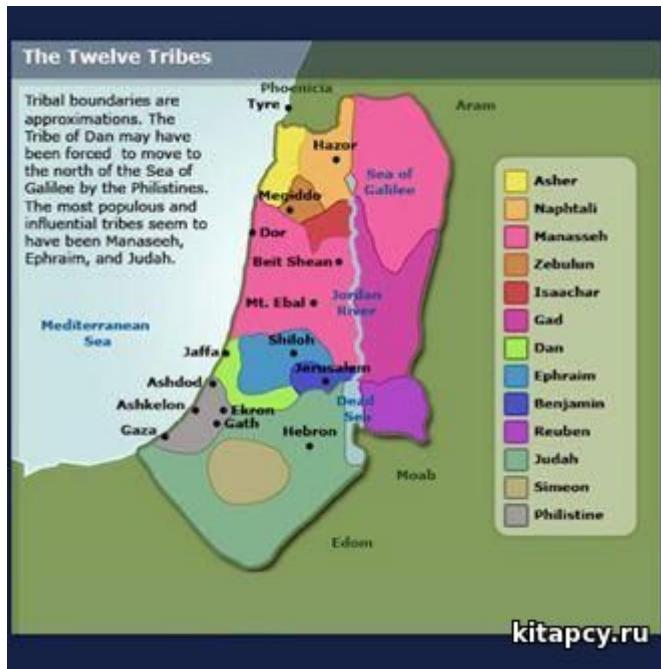
Antik Ysraýylyň ýiten on taýpasy ANTIK YSRAÝYLYŇ ÝITEN ON TAÝPASY

Iki müň ýyldan gowrak wagt bäri Ysraýylyň atsyz-sorsuz ýiten on taýpasy fantastiki spekulýasiýalaryň söygüli temasy bolup geldi.

Her yklymdan, her milletden diýen ýaly toparlar şol on taýpa bilen baglanyşdyryldy. Bütin bu gyzyklanmalaryň sebäbi, «Mukaddes kitapda» on taýpanyň soñ bir gün sürgün edilen ýerlerinden gaýdyp geljekdigi we Mesihin gelişine bilen baglanyşykly waka bolan jöhit dogamlaryna beriljekdigi hakda birtopar «welilik» satmalar bar.

Emma on taýpanyň töwereginde galñaýan birnäçe täsin pikir bizi «Mukaddes kitabyň» weliligindäki ähmiýetlerinden we ynanjy myzyň jöhit köklerini düşünmekdäki ähmiýetlerinden daşlaşdyrmaly däldir.

Ýakyn taryhly bir taglymat iki öý hereketi diýibem bilinýän Mesih Ysraýyl on taýpany ýewropa kökli hristianlar bilen baglanyşdyryýär.

Tarapdarlary özlerine efraýymlylar ýa-da ysraýyllylar diýýär. Ideýalary iňlisleriň we amerikanlaryň on taýpanyň gönüden-göni nesilleridigini öñe sürýän iňlis-ysraýylçylygyň täzeden janlanmagydyr.

Soňky ýyllarda bu ynanjy goldaýan ýene bir topar Gerbert W. Armstrong tarapyndan gurlan «Dünýä derejeli Hudaý buthanasydyr».

On taýpanyň taryhy Ýakubyň on ogly bilen başlaýar: Efraýym, Manaşše, Işhakar, Zebulun, Aşer, Naftali, Dan, Gad, Ruben we Lewi taýpasynyň bir bölegi.

Olaryň taýpalary öñki Ysraýylyň demirgazykdaky on taýpasyny emele getiripdir. Hezreti Samuel zamanynda bu on taýpa Ýehudanyň we Benýaminoň günorta taýpalary bilen birlikde bir patşalyga birikdirildi.

Bu birleşen patşalyk ilki Saul, soňra Dawut, ogly Süleýman tarapyndan dolandyryldy. Emma Süleýmanyň beýleki hudaýlara ybadat etmekdäki günäsi sebäpli Hudaýyň patşalygy ikä bölündi.

Süleýmanyň emeldarlaryndan Ýarowama bilen on taýpa... (1 Patşalar 11: 29-38). Bu täze demirgazyk patşalygy Ysraýyl patşalygy diýibem tanalypdyr.

Süleýmanyň neberesinden gelýänler tarapyndan dolandyrylýan Ýehudanyň we Benýaminiň günorta taýpalary Ýehuda patyşalygyny gurýar.

Bu günorta patyşalygy irki taryhda Ýehuda bilen garyşan we garaşsyzlygyny ýitiren Simeon taýpasyny öz içine alypdyr. İlkibaşa hem demirgazykda, hem günortada aýratyn kesgitlenen Lewili şäherlere ýerleşen Lewi taýpasy patyşalygyň bölünmegin bilen demirgazykdan süýşüpdir. (Num. 35:2-8, 2 Kron. 11:13-17).

Ýeruşalimde on oýmagyň çokunmasyna päsgel bermek üçin Ýarowam altın öküzleriň heýkelini gurýar: biri demirgazyk araçäkdäki Danda, beýlekisi günorta araçäkdäki Beýtelde (1 Patyşalar 12: 26-33).

Bu barlyşyksız ybadat formasy on taýpany Hudaýyň kanunyna boýun sunmakdan we ahyrynda butparaz hudaý Baala we beýleki ýasama hudaýlara çokunmakdan daşlaşdyrypdyr.

Iki yüz ýyllap Hudaý olary erbet ýollaryndan el çekmekleri üçin pygamber barsyny ugradypdyr, emma olar pygamberleriň aýdan-diýenlerine gulak asýan millet däldiler.

Ahyrsoñunda eden günäleri we Hudaý bilen baglaşan ylalaşyklaryndan yüz öwrendikleri sebäpli müñlerçe adamy assiriýalylaryň eli bilen häzirki günorta Yraga sürgüne gönderdi (2 Patyşalar 17: 7-23).

Bu ýerde öñ aýdylan «weliligi» dogry çykarmak üçin ýerli halka goşulyşdylar we jöhit dälleriň arasynda ýitip gitdiler, şeýdibem ýiten on taýpanyň biri boldular (Hoşa 7: 8).

kitapcy.ru

Emma on taýpadan bolanylaryň hemmesi sürgüne gitmändir. Käbirleri assiriýalylardan günorta gaçyp, Ýehuda goşulypdyr. (Ýehudada ýasaýan ysraýyologullary; 2 Kron. 30:25, 31:6).

Olaryň barlygy häzirki Ýehudanyj daglyk sebitinde duýdansyz ýuze çykan birnäçe ownuk oba tarapyndan aýdylýar.

Beýlekileri samiriýeli halk bolmak üçin Assiriýadan gelen göçegçilere goşulyşyp demirgazyk Ysraýylda galdylar (2 Patyşa 17: 24-41, 2 Kron. 34:9,21).

Sürgüne gidenleriň arasynda-da käbirleri milli aýratynlyklaryny ýitmän saklanlar bolupdyr. Bulardan käbirleri has soňra Babyl sürgünlerinden gaýdyp gelenlerinde günortadaky Ýehuda patyşalygynyň sürgünlerine goşulypdyr (Ezra 2:28, Neh. 7:32). Mysal üçin, Ybadathanada gundagdaky Isa bilen tanyşan pygamber Anna on taýpanyň biri bolan Aşer taýpasydandy (Luka 2:36).

Şeýle-de milli aýratynlyklaryny gorap saklan beýlekileri grek we rim döwürlerinde jöhit halkynyň esasy diasporasyna (dargamagyna) goşuldylar.

Şonuň üçinem on taýpanyň hemmesi ýitmändir. Birnäçe ýehudy (jöhit) halkyna degişli hasaplandy. Netijede, häzir on iki taýpanynam gany jöhit halkynyň damarynda at salýar.

Munuň özi Mesih Ysraýyl we beýleki iňlis-ysraýyl toparlarynyň taglymyna garşy düýpli işdir. Olar Ysraýyl adalgasynyň Injildäki her görnüşiniň jöhit halkyna däl-de, özlerine yüzlenilýändigini öňe sürüärler.

Aslynda jöhit we ysraýyllı sözleri «Täze Ähtde» biri-biriniň ýerine ulanylýar.

«Rimlilerde» ilçi Pawel benýamin taýpasydandygyna garamazdan özünü we jöhit garyndaşlaryny ysraýyllı diýip atlandyrýar (Rom. 9:3,4,6; 11:1).

Bular ýaly mysallary näçe diýseň köpeldip bolýar. Isanyň

döwründe jöhit halky bir bitewi halk hökmünde on iki taýpanyň nesilleridigine düşünipdiler (Ýakup 1: 1, Resullaryň işleri 26: 7).

Umut ATASEWEN,
gadymydünýä taryhçysy.

@atasevenoffica

Şenbe, 04.03.2023 ý. Taryhy makalalar